

ШЫҢ

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОМУНИСТИК ПАРТИЯСЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЫ
БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР
ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ
СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

№ 59 (4849). 1961 ч. март 10, пятница. | Өртээ 2 көп.

СИБИРЬ ЧУРТТУГЛАРЫНЫҢ СӨЗҮ—БЫЖЫГ СӨС

Сибирьниң көдээ ажил-агый мурнакчыларының Чөвүлөл хуралы

НОВОСИБИРСК, март 8. (СЭТА). Чөвүлөл ма ажилының продуктуларын бүдүрерин дыка көвүлдөрү база чурттуу эң улут таралган чөвүлөл аалары бектер талазы-биле Сибирь улут аргалары деп Барымы болгаш Чөөн Сибирьниң көдээ ажил-агый мурнакчыларының чөвүлөл хуралының киржикчилери ыңчалдыр тутулаш турар.

СЭКП ТК-нын Бирги секретари, ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлөлениң Даргазы Н. С. Хрущевтин аралыкче ни бо чөвүлөл хурал март 8-те болуун ажилын үгүтүлгөн.

Чөвүлөл хуралын киржикчилери хөдөөлөрүнө, оларын-биле алай Сибирьниң колхозтарынын болгаш совхозтарынын буту ажил-иши хөдөөлөрүнө Делегейниң хөдөөлөрүнө хуну-биле холбаштыр чөвүлөл хуралын өмүсөөздөн СЭКП ТК-нын РСФСР талазы-биле Воротунун Даргазынын оралыкчысы Г. И. Воронов ийги байыр чедирген.

Көдээ ажил-агый продуктуларын бүдүрерин дүргөн-ке көвүлдөр, ол продуктулар-биле совет кижилерин чир кылдыр хандырар деп, бүгү удуштун согулаанын шийирээрине маалымдыг кыш-ажылды-биле төлөтүп салышкынны кырып турар аалары сибирь хөдөөлөрүнө өдүрүшканын түрктүн ханымыдан байыр чедирип турган.

Сибирьниң колхозтарында болгаш совхозтарында көдээ ажил-агый продуктуларын бүдүрерин улам ыңай көвүлдөрү талазы-биле хөдөөлөрүн дугайына айтырыгын чутулашканын үгүтүлгөн.

Сибирьде мурнакчы колхозтар болгаш совхозтар, кайгамчык чарыкчы кижилер көчүрүп хөй, оларын быстыр чуртуулаша «айтыччылар» деп ыңкышыл-биле адал турар, бектер болгаш туруштук дүктүттөрүниң кыска хуулаарына канчалдыр чедип ал, эң, сүт, чуургалар, дүк бүдүрерин канчаар дүргөн көвүлдөрү болуруга оларын дуржулашканын өөрдөп турар.

Залга алын чаксаакшыныры өй-өйдө ийирип калп турган. Чөвүлөл хуралын киржикчилери кыш-ажыл талазы-биле буттарынын эштериниң саандарын кызыгыттып дыйнап турган. Боттарынын дуржулашынын, буттарынын колхозтарынын чедип алган чедикшиинерин дугайы олар чутулаш, четпестерин илердеп, көдээ ажил-агый продукциянын бүдүрерин шийирдилер кырып чүрү чүрү кылдынын турарынын дугайы ыңкыштып турган.

Кемерово областың Чалдов атыг совхозунун директору С. И. Олейников болуун саваанын тарааның туруштук бектер дүктүттөрүн чык буюу алырына хамаарыштырган. Совхоз-ла дүктү хөй-хөй чыдары гектардан-на 20 болгон оон-ла хөй центнер болуп келген. Култураларын шын элчештерип, кукурузаны, картофельди, люцернаны тарытпа элчештирилгендерин тарып өстүрүлгөн, агротехникти хөдөөлөрүн комплексинде болдурууларын улут укурдууларын кырып чүрү турар.

Эки дүктүттөрүн ачымына центнер тарааның бот-үнеси 19 рубль 22 көпөк, а картофельди бот-үнеси — чурта эң-не чык — килограммын 21 көпөк (эрги өрткөр хөдөөлө-биле) болуп турар.

Гектардан-на 20 центнер дүктүтү ортук дүктү кылдыр санап турар бис, ыңчалдак дүктүтү чурту 20 центнерден бектер кылдыр тарааларын сөртүн райончулары бисте четпес чурту турарын демделгеле чогуур деп, эң Олейников чутулашкан. Ол четпестерин чыдарынын оратор селекционерлерден дилген.

Тараа болгаш мал чөмү чык өрткөктү, мал чөмү култураларын кукурузаны колданып турар чөвүлөлде мал ажилы база чедикшииниң хөгжүп турар. Эң Олейников оон совхозу коммунисттик кыш-ажылды бүдүрүлгөн кылдыр аалдыр дөш демсезик турарын чутулашкан. Алтай крайың «Алтайский» совхозу чарышка кыйгырган.

Хаваннары ажаап-тежээр чыгы дагерлер туударына хөй акша-хөдөөлөрү болгаш аар өрткөктү материалдарын чарыгданар, эштер малчылар деп Омскиниң «Тилек» совхозунун хаван ажаакчысы, Социалистик Күш-ажылдык Маалыры Татьяна Перешивко чөвүлөл хуралга саваанын шак ыңдыр өстөрүлгөн ажал. Иңдыр тулду дөргө артык чарыгданар-дыр деп чүвени ол болуун дуржулашканын үнөздөш шүүтүзүрүткөн.

Эки семитилегин ааларың илестерин астап орай күсө чедип хаваннары мал чөмү културалар тараан чөвүлөл чыгына сула салып семитип келген. Иңг хөдөөлөр хаваннары хун хөдөөлөрүн ийирип маштар хөдөөлөрүнө ажаап, а сой бөргө оларын тараа савааны-биле таарыштыр ажааптыр турган.

Тараа тараан чөвүлөл хаваннар чир чөмү боттары-ла тыва бөөр, ыңчалтап оларга чүгө эвөөш немелде чөмөрүн болгаш сугуа бөөр, ыңдыр берилделерин бүтүн механизастаан болуп.

Мындыр байдалар-биле беш муң ажал хаваннары семити чөмөрүн меп деп, Татьяна Перешивко чутулашкан. Ол арганын ачымына мээч бөдүмүлө куш-ажылдык бүдүрүлгү чыл дургузуда ийи катап өскөн, а центнер хаван эңдиниң үгүтүзү чаз өрткөр-биле 37 рубль 45 көпөк азы 1959 чылазындан 4 рубль 45 көпөк чык болган.

Татьяна Перешивко бо чылын 12 муң хаваннары семити чөмөрүн болгаш 10 муң центнер элти алыры шийирдилер алганы ыңкыштык. Оң улгелерин совхозту өскө-дээ малчыларын элтир турар. Чижээлгө, Виталий Михаленко болгаш оон-да өскөлөр база тус бүрүзүндө 5—5 муң баш хаваннары семити чөмөрүн шийирдилер алган. Мыңчалтап хаван ажаакчылар үш кижиле мал чөмү дагерлер механизатор-биле калы, бо чылын күрүгөгө 20 муң центнерден хөй элти дулаары шийирдилер.

Бүтү Сибирьниң бо чөвүлөл хуралына олуржур улут аас-кечки менгө таарышты — деп, оңу классчы Юрий Тиртыш-оол чутулашкан. — Сибирьниң улут чагай хөм болуп улут-Хемиян агып быткан чөм — Тыва автономият областан келген меп. Тываны килтериниң болгаш астарын чурту, азын дүштүр чурт деп дүштүр сугуар элп турар. Анык холдарын ажаакчылар болуп чүдүлөр мында хөй.

Мээч өрөшүн турарым оң бир чыдын шоклоз тускай эртемия база бөөр — деп, Юрий Тиртыш-оол чутулашкан. — Бышка билгениң эштериниң бижки-биле калы доокуучулар механизатор—хову ажаакчылары болуп бижкири база алы.

Истуку класстарыны өрөшкөчлөрүнө өөрдиле-дуржулаш ажаакчыларын тургузуп, мыда 80 гектар чөмөр чыгылашкан. Өрөшкөчлөр боттары ол чөмөр даштарың аркал, чөмөрчүлүктөрүн төп, беш шөлдү тарыга элчештирилген чөмөрчүлүк. Эрткен чылын шоклоздук гектардан-на 213 центнер картофельди, «аларың» дээр арбайын гектардан-на 25 центнери болгаш «комбайнер» дээр арбайын 34,7 центнери алган.

Школа казынынын участогуна куш-ажылдык организастарынын кол хөдөр өрөшкөчлөрүн бүдүрүлгө ботталды болуп турар. Оң кижилерини тарышкындан ажаап алышканына чедир ажилдоога киржип турар. Юрий Тиртыш-оол болуп тракторист болгаш электростанция өргөлдөшкөн ажилдап турган.

Шөлгө колхозтикти куш-ажылдык бот-тынгыр уран чүтү бөлүмүңеринге, спортчу секцияларга киржиле бистери найралдык коллектив кылдыр сыйрып каттыштырган, — деп, бо анык оол чутулашкан. — Чагыс айл өг-бүлө болуп, чагыс айл согурулганды чурттал турар бис. Бүдүрүлгүлү куш-ажылдык өөрдилгени дүштүргө-нүнүн түнөлдөшкө школа сагыла-чурум бижкыла, өөрдилгенин шын-нары бөдөө.

Алтайда «Родина» колхозтуң даргазы, Социалистик Күш-ажылдык Маалыры Ф. М. Гринько ийриге үнүп келген. Колхозчулар чоқта чаз ол колхозтуң дөргөн чылын демделгеле.

Ховуларга ажил-агый канчаар тургузуп турганын колхозчу удуштук чутулашкан. Ол ажил-агый адымдарын азын эң-бүлелерин каттыштырган, а чөмү үш чүр хөй гектар турган. Ам дөргө улут, механизастыңың, хөй адырларың ажил-агый болуп берген. Бүдүрүлгенин организастарынын мурнакчы аргалары дөш ол колхозту Күш-ажылдык Кызыл Тук орден-биле шаңдалган. ыңчалдак ол ажил-агый өң бектер хөдөөлөрү СЭКП ТК-нын сентябрь Пленумунун соода чедип алган. Мыда дөрт муң ажал гектар кур чөмөрүн аштарган. Ол дөргө кызыл-эс алышканын сес катап, эң бүдүрерин чедип каттап, сүтү—үш каттап, чуургалары—11 каттап көвүлдөрү арганы берген.

Мурнакчы артыктың колхозчулары келер үгө улут плаандары. Кукурузаны, чыгыр сөвкөлдөшкөн, чөк-чак-тарынын болгаш мал чөмү бө-быларын тарылаалары калбарып турар. 30 муң куштары өстөрү.

Март 7-де, ажилчы чоннар депутаттарының Кызыл хоорай Советиниң бирги сессиясы болуп өрткөн. Сессияга мээч колхозчыларын дарагы депутат эш В. Л. Ланданованың илестегин ыңкыш болгаш организастыг айтырыгларын чутулашкан.

Ажилчы чоннар депутаттарының Кызыл хоорай Советиниң күсөкчи комитетиниң дарагына эш С. Х. Юрасыйны, дарагынын оралыкчысына эш И. А. Ильиниң, секретарына эш Ф. О. Самбаны, кукурузуну кижигүнеринге эштер А. С. Борба-

нын чыгыне планын колхозчулар бектерин. Колхозтуң културга Орду-туңу чараш болгашын туткан. Бус-биле киздер болгаш сүт дамчыды-галыг хөй хөдөөлөрүлүг ийи кыт болгаш чыгыс кыт туубу бажы-нары тулуп турар.

Нитияны ажил-агыйында болуп турар өскөрүшканың дугайы Новосибирск областың «Тудулашар өвдөлгө» колхозунун агроному Р. И. Воронова чутулашкан.

— Бөдө ажил-агыйның мур-нунга партиядың салган улут сөргү-галары чөм ажилын шын организастарыңа, хөдөрүңүң дүктүтү чөм-рүн бектеринче шыгыны кичээл-лери салыры бисте негөөн. Бисте тарылааның ийи элчештирилгени—сиген элчештирер тарымын болгаш чыын аларган чөмө үнүш тарымын ажиллаш кырген бис.

Андарың кан арыг чөмөргө болаарга анаа үнүш тараан чөмөрү улут ажилыг болуп турарын өрткөрү демделгеле. Болжолу моң мурну-ла 1.600 гектар чөмөрүн ана-ла аларың бол, ол улут шөлдөр эң чыдыр турган. Ам бирчи-дээ эң чы-дар аларың кан чөмөр чөк бол-ган. Чөм ажилынын чаз система-ыңче шилчөөн соода ол-ла шөлдөр тарааның ийи чыдызын ийи ажал кырып көвүлдөр. Оң аң-дык мал чөмөрү бүдүрер өскөн. Хөй чыдыг ситен соода тараа кул-туралары өстөрү тарымың болуп турар. Ол ситенер соода тараан кымыл-тас гектардан-на 28 центнер хөм дүктүтү берип турар. Ол ыңкыш үрөшүн тарааларга улут кичөөлөгөн салган. Агроном болуун чутулашканын үрөшкөнүң ызырыла кургударың сүмөлөөн. Ол чөмөр чактар тарааның шынырың акжидип турарын практика кыргу-скөн.

Алтайны өртөм-шөмөлөк инсти-тутуңуң коллективин чөм ажилыңын културалары бектери чыын чыны-ла колхозтуң өмүсөөздөн Р. И. Воронова кыйгырган.

СЭКП ТК-нын январь Пленумунун киржикчиси, «Советтериниң чурту» колхозтуң катчысы бригаданын бригадари А. А. Беккер чөмө чуту-лашкан. Алтай чөмөрүн маалыры деп Сибирьде алып турар ол бригада чыл бүрүлгө-ле гектардан ортукма-биле 140 пуд хире тарааны өстүрүп тур-ар.

Александр Беккерниң бригаданы хову болгаш мал ажилын кызы чө-рулүп турар. Фермаларга мыныстыг бөдө мал, сар инежер, ийи кодан чөмөр хойлар, 6 муң төртүр жа-галар бар, хаваннары семити азырап турар. Бригаданың найралдык коллектив эрткен чылын күр-үгө 1000 центнер ажал ээти, 3300 центнер сүтү, 58 центнер чыгыр-лары дүктү дүжүлгөн. Кур чөмөр шийирдилерин мурнуңа Беккерниң бригаданынын шөлдөрүндө колхоз күрүгөгө 2600 центнер тарааны сактып турган, ам бригаданың шөлдөрүндө 23 муң центнер кымыл-тасы сактып турар.

СЭКП ТК-нын январь Пленумунун сөвүлдө бригада гектардан-на 250 центнер чыгыр сөвкөлдөшкөн, кукурузаның 400 центнер ногаан чөмөр болгаш 140 пуд тарааны өстүрерин хөдөөлөгөн алган.

Бригадга коммунисттик куш-ажылдык коллектив дөш атты ты-выскап. Кожаны Сталин аттыг колхозтуң хөдөөлөгөн бригаданың механизаторлар шеке алган. Чөм ажилынын бектер култураларын чедип алырыга ол бригадга дула-лар деп механизаторлар шийирдил-лөөн.

— Никита Сергеевич Хрущев ал-ды чыл мурнуңа бистин колхозга чөмөр ажил-агый, колхозтуң удуштук-чулары-биле чутулашкан. Нитияны ажил-агыйның көдөрүлүшкү-нүн канчак чедип алыры сүмөлөөн —деп Агнес Бурат национал ок-рууну Киров атыг колхозунун даргазы, Социалистик Күш-ажылдык Маалыры В. Мажив чутулашкан. — Бистин көдө ажил-агый артыкты-не оон бөөр хөй өскөрүшканың болган. Ажил-агый бижкылаң. Чы-гыр-нары дүктүтү хөй ажилың хөг-жүдүрүлгө оңа чедикшиңер чедип алыңар. Ажил-агыйда ам 48 муң хойлар бар. Эң бүдүрер база кө-вүлдөр.

Болжолуң акша орулгалары бар-чы ажал каттап өскөн болгаш (эрги акша-биле) ол миллион рубль ажал болуп турар. Ол чөмөр улут тууду-нун калбарың чөмөр арганы бер-ген. Ужөн ажал мал калжаларың, сентеге мастерскаяны, электростанцияны, сес чыл школазы бол-ган интервату, амбулаторияны, бо-жула бажыны, урулар асылерин, колхозчуларга 330 бажынары ту-дур алган бис. Култура бажыны-

нун туудуштук дооступ турар. Чурттуң аян-бүрү чүктөрүндө туртталыңар молжота чедип кел-ген. Ам бистин суурустуң интерна-ционалдыг, найралдыг улут өг-бү-лө бар аларган. Бисте 16 национал-дык кижилери—буряттар, орус-тар, татарлар, украиннар, башкир-лер болгаш өскөлөр-дээ ажаакчып турар.

Колхозчулар бо чылын эң бүдү-рерин 27 муң дүк бүдүрерин—20 муң күвүлдөрүн төлөшкөн.

Өскө-дээ ажил-хөдөөлөрүң дугайың оратор чутулашкан. Республи-каның хойлу органың чалгалары-биле, аргачылар-биле болгаш чы-гыч тоанчылар-биле демсезик хойлуларуң хөдөө алган дугайыңда оң чутулашканын чөвүлөл хуралын киржикчилери азын чаксаакшы-нары-биле байыр чөмөргөн.

Алтайны көдө ажил-агый ин-ститутуңуң өөрдилгө-дуржулаш ажил-агыйынын агроному Н. И. Че-канова мал чөмү бөмөрүн сайы-нары өстөрүлгөниң дуржулашына дугайың чөвүлөл хуралын киржи-чилеринге чутулашкан. Ажил-агыйга бөмөрүң аң баштай-ла 1959 чы-ла тараан. Гектар бүрүзүңүң дүктүтү 18 центнер тараа болган. Сулазы алган дүктү 14,1 центнер болган. Болжол суанын өстүрүп тура гектар бүрүзүңүң бөмөрүңа болаарга 668 центер едип чыдыр турган. Эрткен чылын бөмөрүң 100 центер чөмө тараан; гектардан-на алган дүктү 26—29 центнер болган.

Уш чыдын ажилыңын түнөлдө-ри бектүтүт чөмөр болуп бөмөрүң-нүң улут үнөлдөгөн бисти бүдүр-көн. Эрткен чылын крайыңын 57 ра-йондарга бөмөрүң менеп көр-гөн. Оңа эки дүктүттөрү тарыла-ны өртө чөмөрчүлүк алган. Хөй-хөй ажил-агыйларга агаар-бөйтүшү байдалары тарымыңа чөк турга бе-лиң ол култураларың бектер дүктүтү өстөрүң.

Ол үдөтү култураларың өскө-дээ ажилың чүктөрүңүн дугайың, шө-лдөрүң дүктүтүтү чөмөр бектеринге оң рольнуң дугайың оратор чуту-лашкан.

Тельман атыг колхозга бөмөрү-нүн кукуруза-биле калы тарымынын түнөлдөгөн эки дүктүттөрү ал-ган деп агроном үгүтүлгөн чуту-лашкан. Иңдык холжуматың дүктүтү кукурузаның арыг тарыламыңдан бектер, ортукма-биле 406 центнер болган. Мал чөмөрүңүнн составыңда бектер көвүлдөр.

Бөмөрүң хөй бектүтүтү силос алырыңа ажилыңарын эң Чевалова сүмөлөөн. Чымык эки үнөр сорттар гектардан 400 центнер хире хоолу-дук ногаан массаны берип турар.

Районда хаваннарың алыды чөк-ла азыраарың калызы ажаакчып турарын, ажил-агыйларың чыгыч келиңде инежерин машина-биле сактып турарын Омск областың пар-тияның Ульяновск райкомунун сек-ретары Т. П. Шуманов чутулашкан. Фермаларын механизастаан чөмөр ам бир кижиге 300—400 хаваннарың, 6—8 муң төртүр дагалдарың, 25—30 инежерин ажаап-тежээр арганы берип турар.

Колхозтарың болгаш совхозтар-ың удуштуктарыңа ам дуржула-дык кижилер ажилдап турар деп, эш Шуманов үгүтүлгөн. Совхозтар директорларының болгаш колхозтар даргаларынын чартымында хөй тускай дөш эртемниң болуп турар. Олар ажил-агыйны чедикшиңиң чөмөрүп турар. Иңдык болза-дээ районда хокундагы колхозтар база бар. Оларын өрү көдөр талазы-биле хөмөчөгөлөрү ап турар бис. Мы-нан район чуртта көдө ажил-агый-ның хөй-хөй муң тоңа продукция-зын немей берип шыдаар алар.

Хоорайларың доладары сүт зона-лары тургузар дугайыңда Н. С. Хрущевтуң айтымының күсөткөнүң, районга үш улут сүт сов-хозтары организастап турар бис, үш чыл дургузуда инежерин са-лары 30 муң чедир бис деп, эш Шуманов дыйнашкан.

— Эштер сибирьшклер, кукурузаның дүктүтүтү чөмөр бектериниң күсөлдө-биле бижык чөм баазаны тургузулаарың!—деп, Кемерово об-ластың «Гигант» колхозунун эвено удуштукчу В. Н. Пауза чөвүлөл хуралдын киржикчилерин кыйгыр-ган.

«Хову кадымы» сайырадып өс-түрүлгөниң мурнакчы дуржуламын дугайың чутулашканыңа, куку-рузач болуун эвенозун алган бектер хөдөөлөгөн чарлаан. СЭКП-нин XXII съездинде ажалдыгыңа чедир эвено беш муң хаванны се-лери азырап деп хөдөөлөгөн. Ха-ваннары чөмөрүңгө чыгыр сөвкө-лдөшкөн болгаш картофельдиң та-рылаалары калбарың.

Хаван ажаакчыларың күш-ажыл болгаш элтиң бот-үнеси алган ыңай чыгыр чедип алы-рың хандыр чаз магнитлары болгаш механизаторы кыдып үнү-

тү ап болурун арганы эш Пауза ажил-хөдөөлөрүң бектүлүк тур-ар. 1959 чыла тракторост Милал Казуцкий-биле 110 гектар шөлдүң гектар бүрүзүңүңдө кукуруза-нын 1.015 центнер ногаан массаны алган.

Алтай крайың «Сталинниң орту» колхозунун даргазы Т. И. Ткачев болуун чутулашканын бистин чуртууштун хөдөөлөгөнүң түрөс-кандың.

— Совет хөдөөлөрүңиң кайгам-чык улут ордың тургузучу куш-ажыл ажилдап турар—деп, ол чутулашкан. — Мен—дөрт тургаларың неси кижиле, колхоз дарагында 23 чыл дургузуда ажилдап тур мен. Бөдүүн хөдөөн кижиге мыдык идегеди калы, капиталың калы дүктүтүтү көргүзүп турарың? Ка-питалың делегейге мыдык чурт чөк. Биске, ажилчы совет хөдөөлө-рүнө Делегейниң хөдөөлөгөн хуну —Март 8-тиң байыры-биле холбаш-тыр бөтүн Совет Эвилелиниң Кому-нисттик партиясының Төп Комитети байыр чедирип турар—дыр. Анаа бисте чөмөрчүлүк бис!

Т. И. Ткачеваның удуштук турар колхозу Алтайны эң улут мурнакчы ажил-агыйларың бөрөөн. Оң үнүш-дүктүтүтү шөлдөрү карап четпес, а мал ажилыңын ферма-ларыңа муң-муң баш мал бар. Нитияны ажил-агыйынын бот азыр-ларды бектер орулгалары берип тур-ар.

Ажылга кырып турар чаз културалар дугайың оратор чуту-лашкан. Колхозта хойларың кенчел-пөрүтүп ажилдап база мал ажил-дыңа чөм-суруу кайбарың турар. Эрткен чылазыңа болаарга тараа култураларыңын дүктүтүтү көвүл-дөри көрүлүп турар.

— Чүс-чүс чылдарда ажил-агыйны чытып кур чөмөрүн ший-гөөлө ажаакчылар, улут бүдүрүл-гө чөмөрү тулар хөй чагай ажил-хөдөөлөрү анык сибирьшклерге өн-өжүлүп турар—деп, комсомолун Новосибирск обкомунун секретары Ю. П. Белов демделгеле. Н. С. Хру-щевтуң чүдүлүгүңүң дөшкөн «Аныктар трактору башкаларың-че!» деп кыйгыртка харымдавын, областның тос муң хире оодары болгаш кыстары көдө механизаторларың тускай эртемни шийгө-дөрү ап турар, оларын бир муң мал ажилыңын фермаларыңа ажил-лаары-биле барганар. Кукурузаны болгаш чыгыр сөвкөлдөшкөн өстөрүң дөш комсомолчу улут холдуң чар-лаан.

Эрткен чылын аныктар областа 125 муң хаванны семити азыраан болгаш 120 муң бажыны, миллион кыды хире улут кул болуп турары-нын төдөргү хөдөөлөгөн болу!

Мал ажилыңын фермаларың механизастаанга комсомолчулар ду-заллап турар. Мыңчалык, бо талазы-биле алымыңа чүгө баштай-гы бажынар кылдыңар—Новоси-бирскниң элөөд оодары болгаш кыстары саклаа агрегаторларын, инек калжаларын туудуруга шөфтөр деп чарлаанар, металлды канчаар дөш демсезик элчөөлөр, оң кукуруза-биле фермаларга дериглерин бектээр.

— Эрткен чылын 2.600 хаванны семитирин хөдөөлөгөн меп. 2923 хаванны семити азырап, болуун хөдөөлөгөн күсөткөнүңиң бо ийриден чутулашканы менгө өрү-чүтүр—деп, Кемерово областың Шелгөскө совхозунун эвенозу О. Ф. Шупановка чутулашкан.

Бо түнөлдөрү канчак чедип ал-ган деп меп? Бисте хаваннары бир хаван калжалыңа бир муң баш кылдыр болжуп ажал турар. Ме-нө ийи хаваны бижылаан турган. Чөмөр корумшаларга бектер турар. Чыын хаванар ногаан чөм-өрүлгөңүң дагерлерге турар. Чы-нын өскөдө хаваннары тараа-нобы култураларың тарылаалы-гына, а сөздүрүлгө—оларга тус-кайлап картофель шөлдөрүңгө ка-ларар. Электрорактары бисте улут дузаны көргүзүп турар.

Бектер дөш немелден чедип алдыр төлдө, болуун ажилың эки билер, анаа ыңкы болуп хөдөк деп эш Шупановка уламчылган.

Коммунисттик куш-ажылдык кол-лективниң дөш демсезик турар эвеноу ам ол сурагың лаван ажаакчыны баштап турар. СЭКП-нин XXII съездинде ажалдыгыңа чедир эвено беш муң хаванны се-лери азырап деп хөдөөлөгөн. Ха-ваннары чөмөрүңгө чыгыр сөвкө-лдөшкөн болгаш картофельдиң та-рылаалары калбарың.

Хаван ажаакчыларың күш-ажыл болгаш элтиң бот-үнеси алган ыңай чыгыр чедип алы-рың хандыр чаз магнитлары болгаш механизаторы кыдып үнү-

массаны, күш-култура болгаш өргөлдөшкөниң талазы-биле ком-мунисттик дарагына эш Д. И. Си-биряковту, хөй-нитияны корум-чу-рукун камгалаар талазы-биле, ком-мунисттик дарагына эш Б. А. Шушуну чутулашкан.

Күсөткөнүң улус өөрдилгө кил-диниң өргөлдөшкөниң эң 3. Ф. Борисованы, ажал камгалаа кил-диниң өргөлдөшкөниң эң А. Н. Гон-чаренин, сан килдиниң өргөлдө-шкөниң эң Ю. М. Успенскийни, коммунист ажил-агый килдиниң

массаны, күш-култура болгаш өргөлдөшкөниң талазы-биле ком-мунисттик дарагына эш А. Д. Лутанини, шадга килдиниң начальниңге эш В. А. Чочетовту, хоорайны план комсомолу дарагына А. И. Балакини, социал-ханды-рыла килдиниң өргөлдөшкөниң эң Я. И. Колодейн, нити килдиниң өргөлдөшкөниң эң А. И. Тихонну чутулашкан.

Соңуңуларын чыгырларың талазы-биле чөмөрүлгө дөшкөн ажилдап кылаш, дарагында сессияга бөдөөлөрүң хөдөөлөгөн дөшкөн шийирдилер сессия хөдөөлөгөн алган.

Чөвүлөл хурал чөмөрү эш Шупановка көдө ажил-агый техникалың институттарыңдан дилген.

Күш ажаакчылы чыгыс кижиле техника чөмө, дулаалар механизатор чөмө ады чыгыс муң дагал-лары ажаап, олардан чыла миллион ажал чуургаларын чымы ап болуп бер?

— Ийе, болуп!—деп, Новосибирск областың Тельманов колхозунун ажаакчылы, 19 харыг Гая Лебедева чөвүлөл хуралдын инди-риден харылашкан.

А ол бектер бе, ыңкыш?

Көмүтү берге деп Гая чутулашкан. Күш ажаакчымы анык уруг кон-структорларга болгаш машина тууду-чуларына бүтүн барымыңдык не-гелдери салып, ажилдык бүдүрү-чүлүгү бектер, оңу чыгырды механизатор-биле куш калжалары олар дүргөн хандырар турарын негөөн.

Гая Лебедева миллион чуургаларын чымы дөш болуун хөдөөлөгөн ажал амыр күсөткөн. Ол ам бо чы-лын миллион чуургалары 6,5 муң дагалдардан эвөө, а беш муңдан азыр болгаш төртүр дага бүрүзү-лө 200 чуургаларын чымы деп чаз хөдөөлөгөн алган. Бодуңга бичи-ле четпеген турар өштерин дугайың, мурнакчыларың арганыңа кырып турар болуун сөздөшкөнүң дугайың Гая чутулашкан. 1963 чы-ла чүс муң дагалдык болуун, ажа-гыңа болаарга ийи каттап хөй продукциямы күрүгө бөргөн совхозту коллективни шийирдилөөн.

— Болжолу эвеношканы көдөрү-нүң култураларыңын бөрөөн бөдө техникага кымык болуру, ма-шинамы ажилдарың удушары, оң сайыраптай кыдыр болуп—деп, Төмск областың Сталин атыг көдө ажил-агый артыктың комбайне-ри З. А. Ходоренко чутулашкан.

«С-6» комбайн 12 чыл ажил-лап турарын эң Ходоренко дыйнаш-кан. Машинаы 9 чыл иштиде ка-питал сентегелге кырылган. Маши-наны бүдүрүчүлүгүңүң өзүлүдүр бол-гаш ажаап алышыңа тарааның чыдырың ажаакчылар дөш З. А. Хо-доренко болуун комбайныңа 31 чыл чүдүлгөн кылган, оларын хөй кезиниң областың эске комбайнерле-ри база ажиллаан.

Оң ол согуң чарыкчы санады-рың бөрөөн болза болуун ажил-дыңын түнөлдөрүң миңута бүрү-зүдө көрүң хандыр гектар гектар көрөсөл болуп. Болжолу ме-ханиктор автоматтыг дөшкөн кы-лырын база оралдыган. Иңчалда-да анаа дуржулашканы инженер-кон-структорларың дузасы берген. Ком-байнга мыдык дөш болза тараа дөшкөрүңдөн хөй саныг кижилерин хөдөөлөгөн хандырар деп Хо-доренко демделгеле.

З. А. Ходоренкун комбайнда болгаш жатында тургузуп агар-гелди чык буюу 900 гектардан эвөө эвөө тарааны ажаап ап ту-рар.

Кышкы үдө болуштук машина-ларды сентеген соода эске ажилың ажилды кылап турар бис деп эш Ходоренко уламчылган. Колхозчу механизаторлар хойлайып салыр транше

Т. Г. ШЕВЧЕНКО — Улуг украин шүлүкчү, чурукчу, революсчу демократ

КОБЗАРЬ ӨЛҮМ ЧОК

(Мөчээниден бээр 100 чыл болганьга)

Т. Г. ШЕВЧЕНКО.

Багун украин улустун гениалдыг шүлүкчү, чурукчу, революсчу — демократ Т. Г. Шевченко мөчөн хундан бээр 100 чыл эртең. Тайбын камгалымын элээн хай национал комитеттерини санадып багун Тайбынын Бугу-деглейн чөвүдөлини Президиуму деглейн бугу чурттарына бо хуну демдегел эрттерини бир үн-биле дөстөткөн.

Тарас Григорьевич Шевченко 1814 чылдын март 9-та алды крестной тарачынын өг-булениге төртүтүнгөн. Ол уеде Украинанын орус болгаш австри империялар ийи кезек кылдыр улежип алган турган. Шевченко Россиянын девискозине Украинага төртүтүнгөн болгаш өзүп доруккан.

Ол чие шааладан тура-ла феодализм крестнойтиг болгаш национал даралдын бугу бергелерин көрүп эрткен. Помещиктерини кулданымшыкынын аар ажалына шымдашпай, Шевченкоун ада-мези кайымы-лаа өзүп калган. Келбү үенин шүлүкчү болгаш чурукчу өзүсү-чачгыс чачынынын бугу тургеленин көрүп, арай борада көрө соколага өөренип аргалык болган. Хамыктын мурунда оон чуругага салым-чачанын илереп, таварышкан-на чегинге көргөн-не чүвенин туруп чораш, оон өөрөдип болур хире бир помещикке ажалдап кирген. Мыччал-ла-ла помещик ол оолду чүгө-лаа өөртөткөн, аар-саар айыччы кылдып ажалды, баштай Вильнога (амгы Вильяна), а оон соода 1831 чылда Петербурга чедир берген.

Ол хоорайга Шевченко ол ийи чыл ажып чурткан. Бар талымын Петербург Россиянын хаанын эрте-чачыргызынын чегингизге, а ийи талымын эң улук культурун топ, бугу-ле депшигелгел күштерини чыгалан чери турган. Мыччангаш маана Шевченкоун амдыралдык көчүтү чүгүл болушкуннар болуп эрткен. Чаагы сеткилдиг өнүктүрени амык чурукчуу 2500 рубль-биле крестной бектегден алырып салып алган. Оон соода Шевченко чуругага академияны Кара Брюлоуун удуругуна-биле дооскан, дөдө эртемни чедип алган. Ол анаа революсчу демократ болуп быжыккан.

Шевченко болун чурукчуга санап чорашан. Шынап-ла, ол канчаар-лаа ажалок таланттыг уран чурукчу чорашан. Академияга өөренип турганынын баштайгы хундеринде-ле чонун амдыралын реалисттик өзү-биле көргүзүп ордальжып турган. Оон «Ватерия» деп чуруу шак-ла илгил. Академияны дооскан соода Шевченко уран чуругага ажалын уламчылаан-биле кады 1844 чылда ышка, демирге сийл-бөөн «Чурумалдыг Украина» деп чуруктар албоюн үндүргөн.

Мыччалда-ла Шевченко чогаал ажалын дооска кылдып турган. Ол шүлүктери крестной даралга тура-ла бижип чораш-лаа, чогаал ажалын өзүлүг хосту арпаган үениде эгелен. 1840 чылда оон баштайгы чыныдым «Кобзарь» (украинин: «Иражык») деп шүлүктөр ному үнгөн. Ол бичин номчугаш Украинанын чеген чогаалынын төөгүлүде чаа үенин эгеин болган.

Шевченкоун мурунда-ла Украинанын чаа чеген чогаалынын баштайгы тургузучулары И. Котляревский, П. Гулак-Артемовский, Г. Квитка — Основьяненко, Е. Гребинка болгаш өскөлдөр-лаа тургулаан. Олар чуруга болушкуннар болуп, улус чондан хоорук турганнар. «Кобзарь» автору чүгө украин дылга бижип турганы-биле эвес, а харин кол-ла чүгө-чонун калак массаларынын сөгүш-бодалын, күзгелерин, чүткүлдерин илерелип турганы-

биле чонун өзүлүг шүлүкчү бооп шыдыан. Шевченко поляк феодалларга удуру бугу улустун тура халымшыкынын дугайын 1841 чылда «Гаймактер» деп шүлүктелге бижээн. Ол шүлүктел төөгүнүн болушкуннарын «Юргеския»-биле кады ол үенин даракчыларыга удуру, хаанын өзүга удуру база улаулан турган.

Украинага 14 чылда барбанын сөөлүдө 1843 чылда шүлүктү анаа чед берген. Ол төрөн чегелерин кезип, аян-чорук кылдып чорашан, соода болгаш национал даралдын шыжык аргалык берге байдаларын көргөн. Оон-биле чегелештир ол Украинага тарачын шимчөшкөлинери база эскерип турган. Ичкан оон чогаалдарына тарачын халыкчыларын ажалы калдырып эгелен. Оон революсчут утка синиккен шүлүктери паразарын хаанын чазак чөпшөөрөс чүгө төгөдө, ол оларын «Уш чыл» деп эгелдиг алдымга чыгаш, өнүктүргенге болгаш тамыштарына номчуп, дугурип бижип алдыр-биле берип турган.

Мурунда Шевченко украин улустун ажыг-түгөлдөдөрүн илерелип турган болза, ол уеде Россия империянын бугу даралктан улустарын мурундан бижип эгелен. Оон ол уеде эң кайгамчык чогаалы болза хаанын болгаш крестнойтиг өзүга удураган «Дүш» деп шүлүктел болуп (1844 ч.). И. Франко ол шүлүктелдин ужуру-дугузынын дугайын мында деп бижээн: «Индиг байдалдарга бижиттиген мында шүлүк чогаалын Европанын чачыс-лаа чеген чогаалында көрбөөн мен». 1845 чылда Шевченко «Барказ» деп шүлүктелге хаанын Россиянын бугу даралктан улустарын салым-чолу нинти дөдөн илереткеш: «Менсежнер-тилдээр силер!» — деп кыйгырган. Ол-ла чылда шүлүкчү болуун суралгыт «Чыгыг» деп шүлүктү бижээн.

Шевченко гениалдыг шүлүктү болгаш чурукчу болганы-биле кады хосталга дөш демисечин, крестнойтиг өзүга удураган «Биринд-Мерофидийны акы-дунмалыкымы» деп чажыт нитилелдин кезигуучү болуп, революсчут турушту тулуунга чедир эгелен. 1847 чылда ук нитилелди хаанын чазак билип каан, а Шевченкоу чурукчуту чогаалдарынын ужурун ырак Оренбург хоуларычче анаа шериг кылдыр шөлдүк. Николай I хаан оон чогаал бижирин болгаш чурукчурун хоруу каан. Мыччанмык шүлүкчү хаанын дужаалын ургучу хажыдып, чаа-чаа революсчут шүлүктери бижип, оларын болуун кылмы алган бичин дептержештерге дугурип бижип ап, салымнын хонзузунга чажырып чоруп турган. Барын чүккө 1848 чылдын революсизмдин дугайында мездээр Шевченкога база ынызым берген. Ол бугу-ле даракчыларны чылча шаварычче кыйгырып турган: «Дерин, даракчы хаанырны! Лейит дуген ууткаалы! «Варяк», «Марина», «Сөөни болган дийк» деп элээн маш шүлүктүрген Шевченко улустун өжөн негекчилерини овуру-хевирин тургузган.

Шөлдүгө үениндеги Шевченкоун чогаалдарына төрөн чери — Украина ханы болгаш халымшыкынын мыкчыл илереттинген, оон-биле кады сөкк улустарга өн-айбардыл сепалин база мрлан турар. Амгы Казахстандын девискозине шөлдүгө тургаш, болуун чуруу чуруктарына ол черинг бойлус-чурмалын, амдыралын көргүзүп, Шевченко казахтарын овуру-хевирин мыкчыл-биле чуруп, бижип

турган. «Хайырааты бурганым эжинге балды турган» деп шүлүк-ке казахтын тоолу ажылаттыган. Ол шөлдүгенин үениде шүлүкчү поляк революсционер-биле база сырып харылаалык турган. Бир офицерин мезделекенин өзүгаар 1850 чылда Шевченко ой дугаар хоруталтырган болгаш оон-да ырады — Каспийнин чеген талакы эринде Новопетровскиге (амгы Форт-Шевченко хоорай) шөлдүтүргөн. Баштайгы хоруталдын мурунда-ла Шевченко орус дыл кырынга «Нихита Гайдай» деп шивин, «Сотур кижик» болгаш «Тризна» деп шүлүктелдерин бижээн турган. Шөлдүгенин ийги кезинде орус дыл кырынга ол төс тоожуларын бижээн. «Наймичка», «Варяк», «Клятиця» («Каяжжа») деп шүлүктелдер бижиттинген. «Музыканыч», «Кезин чок», «Калиташа», «Ийстер», «Чурукчу» болгаш «Селгүтөшкян» деп тоожуларын ужуру-дугузын улу-лаа болза, доран паралтырмаан болгаш чеген чогаалга элээн сөөздүред илерелип турган. Шөлдүгеден хосталгынын дугайын баш бурунгаар дынап кааным, шүлүкчү орус дыл кырынга «Журнал» деп демдегелди бижип эгелен.

Шөлдүгеден чанып келеш, Шевченко шүлүк чогаалы бижини ажык-чорудулгазын катан эгелен. Феодализм-крестнойтиг тургузгуну ол чаа куш-биле, чаа халымшыкы-биле сойгалан, хаанын эрте-чачырганы дугуру октазырчче улусту кыйгырып турган. Петербурга Шевченко Н. Г. Чернышевский-биле, поляк революсчу демократ Сераковский-биле тамыкып ап, крестнойтиг болгаш хаанын өзүга демисечин революсчут демократиянын чачыс ай фронтузиче сундугун кирген.

Шүлүкчү чүгө революсчут чал-бичиткиг чогаалдарын автору болуундан алгыда, харин сеткил-сактыгы ханы илерелип билир шүлүкчү чорашан. 1859 чылда Украина чорукчу Шевченкога чөпшөөрөн, мында-лаа болза анаа ол үш дугаар хоруталдын туруткан болгаш Петербурга шөлдүтүргөн. 1860 чылда «Кобзарь» үшүк удура паралагы үгек, мында-лаа болза хаан чазак анаа оон чүгө баштайгы чогаалдарын катан паран үндүргөн чөпшөөрөн. Мурундагы мыкчыл оон революсчут шүлүктери хол-биле дугурип бижикшинер-биле лептерип турган. Украин дыл үгени-биле хары уга орус шүлүкчүлерин (Н. Курочкин, А. Плещеев, М. Михайлов, Н. Гербельдин болгаш өскөлдөрүн-лаа) өзүлүг-биле «Кобзарь» деп оон украин дылдадымда хемчөөлүндөн харин-лаа элээн улук хемчөөлгө көстүп келген.

Улук шүлүкчү Петербурга 1861 чылдын март 10-ла мөчөн. Ол-ла чылдын майла оон сөгүн, оон сөөлү чачыны өзүгаар, Украинаге сөөртүп алган барган болгаш Днепрде Канев хоорайнын чогуунда хөрдүктен. Шүлүкчүни хөрдүгө чон бектик-хорумну тургуска, а мыччалга 1939 чылда мында улук тураскаалды туруп тургуска. Шевченкоун хөрдүгө, оон чачында музейге Совет Эзилелдин болгаш дегейинин айы-лаа булунадан хой сангыг кижилер ургучу каап, улук шүлүкчүгө мөгейип турар.

Шевченкоун чогаалдарын Петербурга паран үндүрүп турган, мыччалга ол чогаалдарга чуулдугу-нүшкундерин орус — сеткүүдере паран тургулаан. Оон шүлүктөрүн орус дылче баштайгы очулгалары 1856 чылда көстүп келгилээн. «Кобзарь» рецензияны В. Добролюбов Шевченкоун бугу-россияга ужуру-дугузынын айтыкан: «Ол-өзүлүг улустун шүлүкчү-дүр, мында шүлүкчүни бистинден тылап-лас биле...»

1843 чылда эгелен Шевченкоун чогаалыга ажалында чуулдугу-нүшкундер лаштыкы паралагыга көстүп келген. 1859 чылда Лейпциге «Нүшкунин болгаш Шевченкоун чаа шүлүктери» деп бичин номчугашты паран үндүрген дыл солу болган. Ол номчугашка Шевченкоун революсчут чогаалдарын паралаан.

Орус дылга очулгаларын оон дарын Шевченкоун чогаалдары поляк, чех, болгар дылдарга көстүп келген. Шевченкоун дегей ужуру-дугузынын дугайында болалды баштай Н. Чернышевский чуга-лаан.

Шевченкоун шүлүк чогаалынын салдыр-биле депшигелгел бугу украин литература, нитилелдин мурунчык болзы база хөтүп келген. «Суралгыт башыкч литераторларын бирээн А. В. Луначарский мында деп чугаалаан: «Шевченко национал украин шүлүкчү болганы-биле улук, мыччалга улустун шүлүкчү болганы-биле оон-лаа артык улук. Болуун сеткил-сактыгы ханы революсчут, социалист болганы-биле ол канчаар-лаа ажалок улук шүлүкчү болур». 1914 чылда РСФСРин Киев комитди Шевченкоун төртүтүнгөн хунунден бээр 100 чыл болганына холбашты тускай кыйгырып паран үндүргөн.

Шүлүкчүни төртүтүнгө-ле чүгө чыл болган оон демдегелерин хаан чазак хоругула турда. В. И. Ленин кайгамчыктыг бо одурутлары бижээн: «Шевченкоу демдегел-ба-

Нижилерге отту бергеш, Хиңчеткен эки бурган Прометей Каенга дагга Буруу чокиа хемчег көргөн: Зир куш оон баарын сокташ, Эгизинге чедир үттүш. Алыс чүрзөн чеге тылаан, Аныг ханын сырып чадаан. Чонга чолду күззөн чүрек Чоуланга бастырбас-даа, Хоргадалга кошмазас-даа, Нончуг хедер чурттал чоруб. Ханга ханмаан бумар дайын Намчангаш-даа анаа тынымас, Шүмү чок сүнесининг, Эзун үгө сөгө албас. Малбас-читпес эки бурган, Натал туруп келбес сен бе? Сени улам

Өнөшсин дээр эргөвс чок.

Борбан бажым дола берген Бодальмын, ой, бодальмын! Вене берге кадыг өйдө Эске чеге мени кага! Хайыралыг Украинадан, Хайнын мөврзөн Днепр хемден Каге-буга мылыткан дег Кек дээрлеп ужуруп не!

Улук найыралдын арыннары

Украин улустун улук шүлүкчү болгаш чурукчу Т. Г. Шевченко Россиянын революсчут демократиянын болгаш депшигелгел уран чуулдугу төлөөчүлери-биле ургучу ханы харылаалык чораш Чернышевскийнин, Добролюбовун, Гершенец хосталгаге кыйгырган үчү улук кобзарын чогаалдарына база чачылаанын турган. Тарас Григорьевич алдарыг орус актёр М. С. Шепкин-биле кайгамчык найыралдык чораш:

1843 чылдын чачында Т. Г. Шевченко Петербурган Украинаге чанып бар чылда, орук ара Москвага доктаган. Анаа Биче театрга М. С. Шепкинниг киржин турганын шивин көргөн, севанын алдарыг мастерин магаал үгелен. Уданадан олар тамышкан. Шүлүкчү таланттыг артык бугу сөгүш-сеткил-биле хандып, «Ойна берем, хулэр-ган эжим» деп шүлүгүн тураскаалды бижээн.

Өнүктөр бот-боттарына чеге эрикпес болган. Оларын чурумалды тып биле аяны, салым-чачанын ажайыкша, чукулдеринин нитилин чеге илден. Олар кайымы-лаа бөдүн чондан үгеп, чон-биле ханы харылаалык, чонга бараан болуп чорашкан. Оларын салым-чолу база дөмөйлешкен: айымын-лаа крестной тарачылар болуп төртүтүнгөн, ол бектеден таланттыг күжү-биле хосталып үнгөн. Мыччалык олар хосталга деп чогуу чүгө дөдөнн кымдан артык билдр тургуска.

Оренбург хоуларына шөлдүгө чораш, Т. Г. Шевченко эжи-биле ол чыл ажыг көрүшкөн. Чүгө 1857 чылда Нажий-Новгородка чедип келген. Оон Москваге-да, Петербурга-даа кирери хоруталг турган, мыччангаш эжинче: «Москва

Тыва дылда

Улук шүлүкчү Т. Г. Шевченкоун дегейде суралгаан «Чыгыг», «Дүш» деп шүлүктери тыва дылга 1941 чылда «Революциянын херели» сеткүүлге С. Сарыг-оолдун очулгалы-биле көстүп келген.

Сөөлдүред «Днепр», «Салпыктыг болза, мен-даа...», «Байнык кызын мадай мылба» болгаш өске-даа чугаалдар тыва дылче очулгалары-лаан.

«Чыгыгнын» дөртөн ажыг дылдарда очулгалын тускай ном кылдыр Украинада үндүргөн. Ол номда оон тыва дылда очулгалы база кирген.

Ирааарын хоругузын дөргө, чазакка удуру агитация чорударынын талзын-биле кедергей таарымчалыг, тулган эки, ховар таварыкка, дөштит болгаш магаалыг эки хемчег болган, оон дээр агитациянын кижик бодал тылап-тыр... Ол хемчегин сөөлдүгө миллион-миллион «кара-чыл» кижилер медерелди хамаатылар болуп, Россия «улустарын кара бажымы» деп чугаанын шынымынга бугурип ордар.

Октябрьнын социалист Улук революсизм Шевченкоун чогаал салдыр бистин Төрзөн чуруттугун улустарына чокушуткан. Хамааты дайыннын эң изиг-тудук үенинде В. И. Ленин шыларангай кижилерге тураскаалдарын тургузарынын дугайында декретке ат салган. Чернышевскийни, Добролюбовун болгаш Некрасовун аттарынын арзымыда Т. Г. Шевченкоун алын көр бис. Украинанын хосталгынын сөөлдүгө шүлүкчүни оон демдегел-байырлары бугу улустун чачымы арпаган. Шевченкоун чогаалдар миллион-миллион тиражыг паралтынын турар. Бугу классиктиг чогаалдар-биле кады оон чогаалдар совет кижилерин овуру-хевирин хевирлеп кижизигерге дулаалар.

Е. КИРИЛОН, Украин ССР-нин Эртемнер академиянын корреспондент-кежигү.

Сөзү өттүр Өйүн бо деп айтып бис. Бисте чү боор, ыглар-ыглар, Нараавыстың суу-биле Биче хлеб чымчакташ-ла, Ханыл чорубу кулар-дыр бис. ...Кажан оттуп күзр сен, бурган? Кажан бисе дышты бээр сен? Чалакчы, сөзү күнүгө бис Шаавыс-биле шыныгар бис. Антыг шына-даа, хосталга-даа Алызында тилеп үнер, Ычкан сени бугу чоннар Ырлап мантаар, дээр бурган. Черле бистер шак ол шагыны Четиклепип манат тур бис, Амдызында чүгө хан-чин... Ажкан хем дег хан-чин неску...

Очулдурган А. ДАРЖАА.

Дегем чурттуг кыргызтарга Днепримден аалдап кел, бодал! Талау шыкш эргелдиг, Дегерсин сөгел берип, Ырмызын чөвүланы Ыглыкыр мен, улемир мен.

Орек шивзөө. 1847 чыл. Очулдурган А. БЕГЗИ.

253 тонна сүт дээш

1961 чылда сүт саалазын 253 тонна чедирер, саар бир инеке онаштыр 1800 кг сүттү саар болгаш мурунга 220 тонна сүттү саар. Бо чаагы чургайлары алдары-биле күүсөдир дээр турмуулар! — деп, Ары-Бажы сүт-бараан фермазынын коллективин социалисттик хуладегениде мычар айтыткан.

1960 чылда фермазын нинти сүт саалазын 111,300 кг чедир, 1959 чылдан 11 хуу хой, инек бүртүзүден 1590 кг сүттү саап, 1959 чылдынга удуру 32 хуу сөөлдүкени инектерин чегерилгезиче болгаш олардымыкшыныче дөштөмөк сөгүш салдынганы-биле чедип алдыган. Ол мыкш электрилг саалазын ачымында күш-ажылдын бугуручугуу бедон, салымчынын ажылга сонуургалы улам өскө.

Бистин саанчыларымыс болгаш калдарчыларымыс СЭП ТБ-нин январь Планукуун шиттирлерин, Плануку аш Н. С. Крушевун чугааны тамышкан, эрткен чылгы чедипшыкынын улам быжык-лашпашан, бар курларларын ажыгаларын санап көргөн, бедикен хуладегелерин алганар. Бисте 6 комсомолчу саанчылар алдып, кижик бүртүз-ле боттарыга быжыккан инек бүртүзүден 1700 — 2200 кг сүттү саап алдырып шиттирлээр.

Инектерге кышкы уеде байлак чегерилге нормазы тургусту-ган. Бир инеке-ле хуаде 6 кг сөгөн, 3 кг сууда саваны, 16 — 20 кг чедир кукуруза сикозу, 1 кг сууда (чуруттуган) берилип турар. Хой сүт бээр инектерге чегерини моон арбылды берип турар бис. Ам уеде төрөн 36 инектер ургучтуун азыралында турар. Январь 1-ден февраль 20-ге чедир саган 36 инектен нитизин-биле 8944 кг, азы бир инеке онаштыр 248 кг сүт сагдыган. Күртүге 8,5 тоннаны саткан бис. Саанчы бүртүз-ле партиянын өчөлөгөн ХХП сөөдизин күш-ажыг чедипшыкынын-биле уткуу дээр ажалдап турар. Амгы уеде саанчыларын чарыжыга Күжүт Шура, Ооржак Лена, Иргит Бак-жык асар шыларал, бар ай 20 хонук дугузунда олар инек бүртүзүден 250 — 278 кг чедир сүттү сагтыган.

1960 чылдын күзүнде саанчыларын, калдарчыларын күжү-биле электрилг аппараттар-биле инек саар болгаш сүт хуладе алыр тускай бажымын дери алган бис. Мал чегерини курлаавырамы бисте четир.

Төрүтүнгөн чаш бызаалар симменталь усаанын хайнактары. Бызаа ажалчыларды бызааларын, доругтургалын өжжиги турарында оларын дриг дегизин хонук бүгүдө нежекин турар. Ай четкен чамдык бызааларын дегизин 60 кг ажал турар.

Инектерини аериттарилгезин чогуу үениде организастары чугула. Январьд төрөн 20 инектерге тарып боозалганын чорук-кан. Тарып боозалганы моон сонгаар ургучулар бис.

Фермазын коллективин ажылы сүт саары-биле кымылааран-май, бо чылдан мал чегеринин белектейинге бугу күш-биле киржи соорулганы салган. Коллективтин күжү-биле 150 тоннадан өвөөш эвес ситенин белектейрин, 2 гектар турнепты тарып өстүрени, 12 тонна бугу-бүрү чегерини белектейрин, Чайлак-Аламын Кара-бугазынын сүт ажалга, ферма девискозине меде ситенин чегини сугарып тургаш, оон унун-дугурутун чедип алдырып, келбү кышк септелгени чедипшыкынын чорударын шиттирлээр.

Бистин саанчыларымыс, калдарчыларымыс берген сөгүгө ээ болуп шылаарынын бугу-ле аргалары бар.

М. МУНЬЯ, Чоон-Хемчиктин «Искра» колхозунун Ары-Бажы сүт-бараан фермазынын үетчиги.

Малдын дегели баксыраван

Малдын кышкы ажалдазын күш-тедирип келгениден оон күжү эки. Партия эге организастык, колхоз баштаар чери мал ажалында коммунистерин быжыккан. Баян-Колда 5 колхоз хойлу ажалдык кылдыр М. Доржуун, М. Сурашайын чоруткан. Сүт-бараан фермазынче мал чеге сөөртүр ажалды П. Айыжыны, М. Сулдуун, А. Дамдын-оолду кийрген.

Анык инектерин 6 кезек чегерле кышталганы бар. М. Барын-оол 152 молдугуна, И. Салчат-оол 120 бызаа-молдугунарын эки ажал келген. Мыччангаш оларын күжү селми, күсүк кезер деп сөгөл болур. Баян-Колда 4 колхоз хой Бош-кажыктын ирттеринден өскөн кан-лаан-даа, хур кыш ажып турар.

Совет Армиянын шериг албанын эрттирген чанып келген Д. Дорж, оон өг-булени — Б. Дочан эрткен чылдын августа 362 тогуларын хуладе алган, 1961 чылдын барында февралдын төчүзүгө чедир

С. ДАНГАА, Бин-Хемде «Халын» колхоз.

Тооп көөр өйү келген

Улук-Май районун, «Куш-ажылыг хосту» колхозунун төвүндө 8 километр хире арак Кожай деп чеге колхозтун бир улук салдыры бар. Мында хову ажалынын бригадазы, сүт-бараан фермазы, узаныр болгаш чазаныр дулаалар бугуруде чегерле каттышкан улук бугуруде бригадазы бар. Бригаданын сууртун амнедег салдыры, эге школа, күбө база бар.

Мында чурттал, ажаллап турар колхозчуларын, кезде интелектуалдерин чамдык чугула негеделеринге колхозтун баштаар чегерин талызында дымнангыр эвес болуп турар. Чижэе, бригадазын төвү электрилгизимден чуртталкылар тракторга кергелдери-биле экеп каан соларымы кересин орунга чааа эвес ажалгай бөрдөр. Бо чорук бир талызында, колхозка кара чаа болуп турар, ийи талызында, солжара мыталар болгаш кижилерин калымын-даа, ары-шөвөр чуртталга-даа таарымчалыг эвес болуп.

Колхоз төвүнде электростанциянын тогу-биле бо бригадазын чырыл-дып болурун аргалы бар туралда баштаар чеге оон болгаш турар. Бригаданын төвүнде радио токказы бар турал, оон чачында фермада ол чок болуп турар. Бо талымын-биле саанчыларын, калдарчыларын негеделди хандурттыман.

Машина, трактор тургузар гарыктын чүгө ханзын тургузуу кааш, ара соосан. Бригадага турган шиларанын өске чеге ашар-ганымдаан дилиг материалы чок болуп турар. Фермага мал чегерини сөөртүрү-биле келген машиналарын, тракторларын кыштын соогунда ховлар чеге чок болура азы кандыр бир урелиншик болду бөргө чолаачылар, трактористер колхоз суурунче апарал, ол бергаш, ийи-үш ховар таварымчалар бар.

Бо бугу айтырыларын колхоз баштаар чегерин тооп көөр өйү ам чегерле келген боор.

Т. БАЙР-ООЛ.

Украин ССР. Багун украин улустун улук шүлүкчү Шевченкоун мөчээниден бээр чус чыл болган. Украинанын хой-хөй чурукчулары болгаш скульпторлары улук кобзарга тураскаалык чаа-чаа чогаалдарын бижип турар. Олар украин улустун шүлүкчүгүгө алдар болуурлар дегелерге кийирлээр.

Чурукта: Лунакский чурукчу И. В. Павин «Кобзарь» (украинин «Кобзарь» дээр) деп чурукчу чурал тур.

Фото Р. Азриельди, СЭТА-ның фотохроникасы.

Матади мобутучу дээрбечилерин холунда

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Мобутучу шериглери Конгогун ан-не улуг порту — Матадини эжелен алган. КНО-нун Конгода шериглерин хандырыш болууда Матадини дамчытыр боттадырлар турар.

Конгогун Атлантика эринде турар оон өске чугула стратегия чери Банина деп шериг-далал баазам КНО-нун шериглеринин илде-ле «мэжриктелесини» уржунда март 3-те мочутучу дээрбечилерин холу-че база шилчезен.

КНО-нун шериглеринин Матади-де болгаш Банинада хей сангым гарин-зоронун КНО-нун командьлалым хуу-салым-ла бизин дээн ышам херек кырында эвен катган болгаш дүжүт бээр ужурга таварышканар. Юэйтес Пресс Интернейшнл агент-тиледин корреспондентинин ды-назынмн эзугаар алырга, судан шер-иглер немерде күштү чорударын КНО-нун шериглеринин командьла-лындан дилээн. Суданчылар ок-чез-ек доозулду деп дынаткан. ыч-чалзажок дузалымчы көргүзөр дуга-йында дилег харым чокка артка.

ЛОНДОН. (СЭТА). Рейтер агент-тиледин Леопольдвиледе корреспон-дентинин дыназынмн-биле алы-дыга, Матади судан отряд 2 солдатын «дуртуп», 13 кижинин балыктагы-рып когаран болгаш 12 кижини «ис чокка чиккен». Судан отрядтан артка 135 солдатынын боо-чез-сөөн хураап алган.

КНО-нун шериглеринин командь-лалы Матадини КНО-нун контролюн-га дедир эгинди бээр дугайында чу-галдыкшыкынын Илеонун «ча-жа» дээр чүвенин даштыкы херек-тер министр Бомбо-биле ам бо-уеде чорудуп турар.

Матадини «егинди бээрини» не-гелдизи кылдыр ол портка КНО-нун шериглеринин национал составын

Капиталдын чурттарында ажил соксадышкынына Англия

Англиянын улуг улуттук төвү— Ливерпул хоорайда муң аажы порт механиктерин ажил соксадышкы-ны сес неделда ургучулуп тур-рар, олар аажы төлөврин бејде-ринге негеп, демиседи ургучула-рын боттарынын шиттирлинин дугайын меделеп турар.

Ньюпортта (Монмутшир) болган чыксаалга муң аажы кижик кири-кен. Чазаттан медицина хандырыл-газы дээр тартар төлөврин көү-деп деп ботта турарына уур-лавышкынын чыксаалдык кир-жичкери илдерелген. Чыксаал-дын сөүлүндө болган митингге ре-золюцияны хулаеп алган, меди-на хандырылганы дээр тартар тө-лөврин көүдедирине улур бир хунун ажил соксадышкынын чо-рулар соруга-биле профессионер-дин төлөлектеринин конферен-цияны чымдылар деп тредьюни-оннаыры британ конгресин аыз-да кыгырып турар.

Израильдин бугу ортумак өөр-диге черлеринин башкылары ажил соксадышкынын чарлаан. 20 муң өөреничтер кичээлерини сокса-тан. Ажил төлөврин көүдедир болгаш куш-ажылды байдалдары ажидир дугайында бистин негел-деривияти хандырылгеге чедир ажил соксадышкынын ургучулаар апар бир деп башкылар меделээн. Ажил төлөврин көүдедирин хан-дырындан чазаттын италаанын соода доран-на ажил сокса-дышкынын чарлаан.

Италия (Сицилия). «Сита» транспорт компаниянын ажилчы-нарын ажил соксадышкынын ур-гучулуп турар. Ол ажил сокса-дышкынын администрация черини куш-ажыл хоолууну уренинге уурлавышкынын демжө кылдыр чарлаан. Полиция ажил соксадыш-кыныч үнелерге халдаскы кылган. Каш-каш ажилчынао ба-лшлаттырган. (СЭТА).

Италия (Сицилия). «Сита» транспорт компаниянын ажилчы-нарын ажил соксадышкынын ур-гучулуп турар. Ол ажил сокса-дышкынын администрация черини куш-ажыл хоолууну уренинге уурлавышкынын демжө кылдыр чарлаан. Полиция ажил соксадыш-кыныч үнелерге халдаскы кылган. Каш-каш ажилчынао ба-лшлаттырган. (СЭТА).

Италия (Сицилия). «Сита» транспорт компаниянын ажилчы-нарын ажил соксадышкынын ур-гучулуп турар. Ол ажил сокса-дышкынын администрация черини куш-ажыл хоолууну уренинге уурлавышкынын демжө кылдыр чарлаан. Полиция ажил соксадыш-кыныч үнелерге халдаскы кылган. Каш-каш ажилчынао ба-лшлаттырган. (СЭТА).

Италия (Сицилия). «Сита» транспорт компаниянын ажилчы-нарын ажил соксадышкынын ур-гучулуп турар. Ол ажил сокса-дышкынын администрация черини куш-ажыл хоолууну уренинге уурлавышкынын демжө кылдыр чарлаан. Полиция ажил соксадыш-кыныч үнелерге халдаскы кылган. Каш-каш ажилчынао ба-лшлаттырган. (СЭТА).

Италия (Сицилия). «Сита» транспорт компаниянын ажилчы-нарын ажил соксадышкынын ур-гучулуп турар. Ол ажил сокса-дышкынын администрация черини куш-ажыл хоолууну уренинге уурлавышкынын демжө кылдыр чарлаан. Полиция ажил соксадыш-кыныч үнелерге халдаскы кылган. Каш-каш ажилчынао ба-лшлаттырган. (СЭТА).

Италия (Сицилия). «Сита» транспорт компаниянын ажилчы-нарын ажил соксадышкынын ур-гучулуп турар. Ол ажил сокса-дышкынын администрация черини куш-ажыл хоолууну уренинге уурлавышкынын демжө кылдыр чарлаан. Полиция ажил соксадыш-кыныч үнелерге халдаскы кылган. Каш-каш ажилчынао ба-лшлаттырган. (СЭТА).

Италия (Сицилия). «Сита» транспорт компаниянын ажилчы-нарын ажил соксадышкынын ур-гучулуп турар. Ол ажил сокса-дышкынын администрация черини куш-ажыл хоолууну уренинге уурлавышкынын демжө кылдыр чарлаан. Полиция ажил соксадыш-кыныч үнелерге халдаскы кылган. Каш-каш ажилчынао ба-лшлаттырган. (СЭТА).

Италия (Сицилия). «Сита» транспорт компаниянын ажилчы-нарын ажил соксадышкынын ур-гучулуп турар. Ол ажил сокса-дышкынын администрация черини куш-ажыл хоолууну уренинге уурлавышкынын демжө кылдыр чарлаан. Полиция ажил соксадыш-кыныч үнелерге халдаскы кылган. Каш-каш ажилчынао ба-лшлаттырган. (СЭТА).

Италия (Сицилия). «Сита» транспорт компаниянын ажилчы-нарын ажил соксадышкынын ур-гучулуп турар. Ол ажил сокса-дышкынын администрация черини куш-ажыл хоолууну уренинге уурлавышкынын демжө кылдыр чарлаан. Полиция ажил соксадыш-кыныч үнелерге халдаскы кылган. Каш-каш ажилчынао ба-лшлаттырган. (СЭТА).

Италия (Сицилия). «Сита» транспорт компаниянын ажилчы-нарын ажил соксадышкынын ур-гучулуп турар. Ол ажил сокса-дышкынын администрация черини куш-ажыл хоолууну уренинге уурлавышкынын демжө кылдыр чарлаан. Полиция ажил соксадыш-кыныч үнелерге халдаскы кылган. Каш-каш ажилчынао ба-лшлаттырган. (СЭТА).

Италия (Сицилия). «Сита» транспорт компаниянын ажилчы-нарын ажил соксадышкынын ур-гучулуп турар. Ол ажил сокса-дышкынын администрация черини куш-ажыл хоолууну уренинге уурлавышкынын демжө кылдыр чарлаан. Полиция ажил соксадыш-кыныч үнелерге халдаскы кылган. Каш-каш ажилчынао ба-лшлаттырган. (СЭТА).

Италия (Сицилия). «Сита» транспорт компаниянын ажилчы-нарын ажил соксадышкынын ур-гучулуп турар. Ол ажил сокса-дышкынын администрация черини куш-ажыл хоолууну уренинге уурлавышкынын демжө кылдыр чарлаан. Полиция ажил соксадыш-кыныч үнелерге халдаскы кылган. Каш-каш ажилчынао ба-лшлаттырган. (СЭТА).

Италия (Сицилия). «Сита» транспорт компаниянын ажилчы-нарын ажил соксадышкынын ур-гучулуп турар. Ол ажил сокса-дышкынын администрация черини куш-ажыл хоолууну уренинге уурлавышкынын демжө кылдыр чарлаан. Полиция ажил соксадыш-кыныч үнелерге халдаскы кылган. Каш-каш ажилчынао ба-лшлаттырган. (СЭТА).

Италия (Сицилия). «Сита» транспорт компаниянын ажилчы-нарын ажил соксадышкынын ур-гучулуп турар. Ол ажил сокса-дышкынын администрация черини куш-ажыл хоолууну уренинге уурлавышкынын демжө кылдыр чарлаан. Полиция ажил соксадыш-кыныч үнелерге халдаскы кылган. Каш-каш ажилчынао ба-лшлаттырган. (СЭТА).

Италия (Сицилия). «Сита» транспорт компаниянын ажилчы-нарын ажил соксадышкынын ур-гучулуп турар. Ол ажил сокса-дышкынын администрация черини куш-ажыл хоолууну уренинге уурлавышкынын демжө кылдыр чарлаан. Полиция ажил соксадыш-кыныч үнелерге халдаскы кылган. Каш-каш ажилчынао ба-лшлаттырган. (СЭТА).

Италия (Сицилия). «Сита» транспорт компаниянын ажилчы-нарын ажил соксадышкынын ур-гучулуп турар. Ол ажил сокса-дышкынын администрация черини куш-ажыл хоолууну уренинге уурлавышкынын демжө кылдыр чарлаан. Полиция ажил соксадыш-кыныч үнелерге халдаскы кылган. Каш-каш ажилчынао ба-лшлаттырган. (СЭТА).

Ажыл-агыйжы эвес чоруктуң уржуктары

Облптресобозтуң баштаар чери 1958 чылда Чагытай хоолун эринге дымтанылга бажынын тургузар дугайында шиттирине үндүргөн. Баштаар черини хуралында мичан балыктың төлөвиле эзугаар алырга Чагытайнын чурумалык эринге 100 кижик дымтанарына таарыштыр дериттинген ийи кат 2 бажынар, 50 кижик чененер сто-лова, массалык өөннар чорударына таарыштырган шил каналык ба-жын, клуб, магазин, спорт шөлдери, хемелер тургузар станция, чунар бажын болгаш өске-даа тудуглар тургустура турган.

Ол чугула шиттирине үндүргө-нинге кооператив кечигүнери бол-ган областың ажилчы чоңу өөрүп турган. Оон бээр ам үш чыл өрткөн, а тудуг ажилдары херек кырында чедир шуут чоруттуман деп санап болур. Чүл дээрге, дымтанылга ба-жынын тургузарына тускайлаттын-ган фондудан 965 муң рубль чаргы-далтырган, а ол кирезинде чангыс-даа объект доозулган.

Тудуг ажилдарында мындыг өп-кетер аргажок оокум темптерини чымдыларга чедир? Тудуг ажилдары эгелдерге канлыг-даа график тургустуман, тудугулар план-назын чокка ажылдап киргенер. Оон түнелдине ажилдын мырынд эгезинден тура ала-чалаарааш-кынар, сандаарашкынар туруп келген, 100 кижик дымтанар ийи улуг бажынардын, чунар бажын-нын, столоваянын, чуртталга ба-жынардын тудуглары чангыс ут-да эгелеп кирипкен. Ол чорук тудуг ажилдары уламчылап чорударын апар уржуктары таарыштырган. Удталына-ла тудугуң кол чугула материалдары төнгөн, ажилга ара соксадышкынар эгелээр, куш-ажыл-дын сагыла-чуруму кошкан, пол-итмассалык болгаш кижизиндиге ажилдары суларан.

1960 чылдын дургузунда ол уча-токка солунарын болгаш журнал-дарын чангыс-даа каттап чедирбээр, кедир кино барбайн турар, лекция-лар, беседалар чоруттуман.

Бо четтертер участка партиа болгаш профивиледер организаци-ларына билдингир турган. Ичча-за-даа оларын чылдарыныч утла-ган хемчеглерин кым-да абайын келгени канчап-даа шын эвес. Ту- (СЭТА).

1960 чылдын дургузунда ол уча-токка солунарын болгаш журнал-дарын чангыс-даа каттап чедирбээр, кедир кино барбайн турар, лекция-лар, беседалар чоруттуман.

Бо четтертер участка партиа болгаш профивиледер организаци-ларына билдингир турган. Ичча-за-даа оларын чылдарыныч утла-ган хемчеглерин кым-да абайын келгени канчап-даа шын эвес. Ту- (СЭТА).

1960 чылдын дургузунда ол уча-токка солунарын болгаш журнал-дарын чангыс-даа каттап чедирбээр, кедир кино барбайн турар, лекция-лар, беседалар чоруттуман.

Бо четтертер участка партиа болгаш профивиледер организаци-ларына билдингир турган. Ичча-за-даа оларын чылдарыныч утла-ган хемчеглерин кым-да абайын келгени канчап-даа шын эвес. Ту- (СЭТА).

1960 чылдын дургузунда ол уча-токка солунарын болгаш журнал-дарын чангыс-даа каттап чедирбээр, кедир кино барбайн турар, лекция-лар, беседалар чоруттуман.

Бо четтертер участка партиа болгаш профивиледер организаци-ларына билдингир турган. Ичча-за-даа оларын чылдарыныч утла-ган хемчеглерин кым-да абайын келгени канчап-даа шын эвес. Ту- (СЭТА).

1960 чылдын дургузунда ол уча-токка солунарын болгаш журнал-дарын чангыс-даа каттап чедирбээр, кедир кино барбайн турар, лекция-лар, беседалар чоруттуман.

Бо четтертер участка партиа болгаш профивиледер организаци-ларына билдингир турган. Ичча-за-даа оларын чылдарыныч утла-ган хемчеглерин кым-да абайын келгени канчап-даа шын эвес. Ту- (СЭТА).

1960 чылдын дургузунда ол уча-токка солунарын болгаш журнал-дарын чангыс-даа каттап чедирбээр, кедир кино барбайн турар, лекция-лар, беседалар чоруттуман.

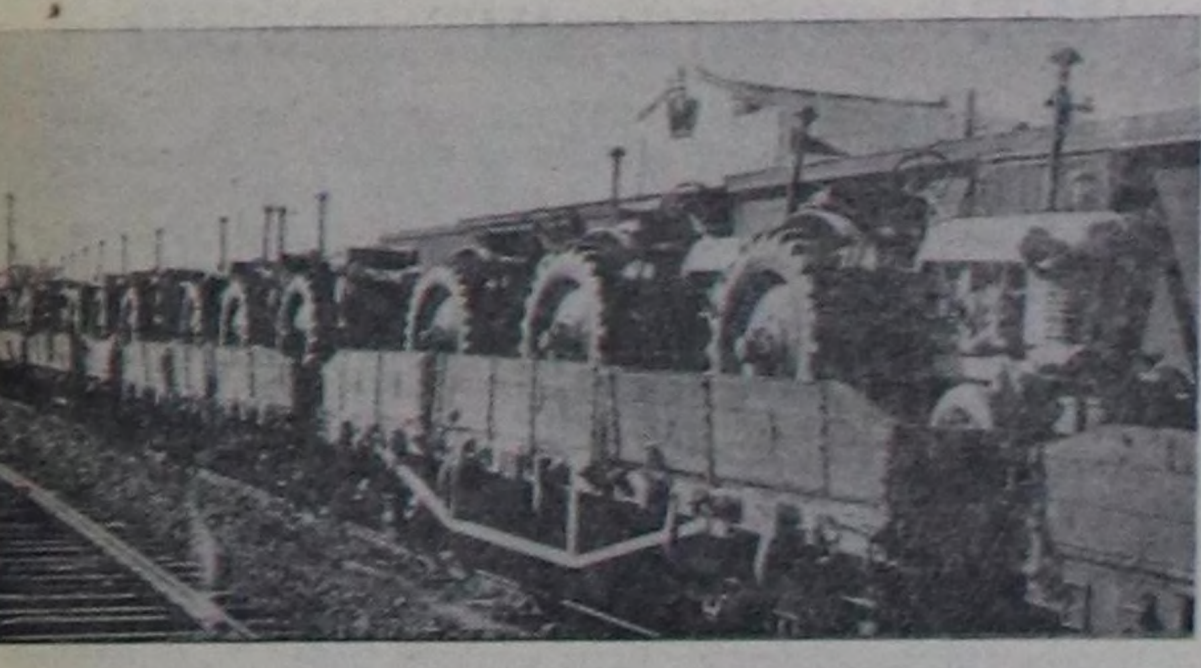
Бо четтертер участка партиа болгаш профивиледер организаци-ларына билдингир турган. Ичча-за-даа оларын чылдарыныч утла-ган хемчеглерин кым-да абайын келгени канчап-даа шын эвес. Ту- (СЭТА).

1960 чылдын дургузунда ол уча-токка солунарын болгаш журнал-дарын чангыс-даа каттап чедирбээр, кедир кино барбайн турар, лекция-лар, беседалар чоруттуман.

Бо четтертер участка партиа болгаш профивиледер организаци-ларына билдингир турган. Ичча-за-даа оларын чылдарыныч утла-ган хемчеглерин кым-да абайын келгени канчап-даа шын эвес. Ту- (СЭТА).

1960 чылдын дургузунда ол уча-токка солунарын болгаш журнал-дарын чангыс-даа каттап чедирбээр, кедир кино барбайн турар, лекция-лар, беседалар чоруттуман.

Бо четтертер участка партиа болгаш профивиледер организаци-ларына билдингир турган. Ичча-за-даа оларын чылдарыныч утла-ган хемчеглерин кым-да абайын келгени канчап-даа шын эвес. Ту- (СЭТА).

Көдөз ажил-агый машиналарын будуруп үндүрери Корея Улус-демократтыг Республикада көүдөп турар. Чээрби сес авт. трактор 3 муң «Чхонлима» деп трактордарын Кянски-нин трактор заводунуң коллектив эртек чылын будурган. ЧУРУКТА: Канвон мочунуң көдөз черлеринче «Чхонли-ма» деп тракторларны чорудуп турары.

КТА-нын фотохроникасы.

ВДР-де херэеженнер дугайында сагыш салышкын

ХАНОЙ. (СЭТА). Вьетнам 1930 чылда Франциянын колониязы тудуу 100 уругларын-на 368-зи, 100 илерин-не 20-зи алуур турган. Бо саннарны Вьетнам информс агентилели айтып турар.

Улусчу эрге-чагырганың чылдарынын дургузунда ВДР-ге ие, чашты камгаларын организаци-таар талазы-биле улуг ажилдар чоруттунган.

1960 чылда республикага 3500 божулга бажынарны ажил-дап турган. Ынчаарга француз-тарнын турган эгинде ынаык бажынарны сала басып санап болур турган. Божулга бажын-нарын калбак четкизи болгаш чаа аргаларны ажылгаан чорун илеринин болгаш уругларын алуур чорунуң дык кызырган. Бо жана илеринин алуур чоруу 1957 чылда 12,2 хуу турганын 1959 чылда 2,7 хуу чедир кызырыл-

ган, а 1960 чылдын эгезинде чамдын мочуларга ол чургай 1,3 хуу чедир эвезлээн. Дына-дыга чугалап турары болза, АНШ-на илеринин алуур чоруун 8,9 хуудан 1,3 хуу чедир кызы-рарына 20 чыл негетингенин демдеглери солун болуп турар. Улустун чазаз алуур ораар сакга-кылар дугайында сагыш салышкынын база улуу-биле салып турар. Ажилчынарның бол-гаш албан-хаакчыларның уруг-ларынның 90 хуузу будурулге-лерин тургусканы уруглар сад-тарында болгаш яслилеринде тур-рар. Оон ангыда элээн хоорай-ларда чурттаачылар эрге-чагыр-ганын чер-чер органынын алу-зазы-биле уруглар садтарын бол-гаш яслилерин тудуп эгезээн. Уругларын зарыгарына уаур демиселге хей кичээрини база көрүндүрүп, зарыгыны баш уаур болурбазынын хемчеглерин ап турар.

Чилиде демократтыг күштериниң тишелегизи

САН-ЯГО. (СЭТА). Чурттуң улус-чу хөдөлүшкннер фронтунда бактаап турар демократтыг күштери Чилини март 5-те болган парла-мент сонгудаларына улуг тишле-гени чедип алган.

Улусчу хөдөлүшкннериниң фронт-туу сенатта 45 олуттары 13-жүн алган. Мочунуң оон соо-вазына 8 сенаторларын турган.

Португалдар, үнүп чорунар!

ЛОНДОН. (СЭТА). «Тимор респу-бликаны хостаары» дээр демиседдин комитети» меделеп парлап үндү-гөн. Тимор ортулуктуң сонгу-чөөн талазында турар португал колони-яны ууткаарын ында негеп турар. Меделелдин авторлары «ол де-миседдин авторлары» кол де-

вискээрден португал колонизатор-дарыны сызырып үндүрер дээр уур-лавышкынын күштелдеринче» ортулуктуң бугу зурттакчыларын кыйгырып турар дээрин Рейтер агентиледин корреспондентизи Джакартадан дынаткан.

Судан бодуң шериглерин Конгодан үндүрер дээн

ЛОНДОН. (СЭТА). Рейтер агент-тиледин дыназып турары эзугаар алырга, Суданын чазаз КНО-нун

Малайянын чазаз нгодиньдемчилерни чепсеглеп турар

ПЕКЛИН. (СЭТА). Синьхуа агент-тиледин дыназып турары болза, Малайя Федерализацияны чазаз му-нуу вьетнам шериге боо-чепсегти

Саянын чурумалдыг калбак эоимнер шыпкан калыр-берт сы-нарын ажилдыр чазазгып орутап автомашиналар дүне-даа, хүндүс-даа соксаал чок шуустур машина-жыл-ла туралар. Кыштын чыккыла-на соогуңда болгаш хат шуурган-нында-даа, чазы-боранында-даа ол автомашиналарны ак-сеткилдиг бө-дүүн совет кижилер — чозаачылар каныч-даа бергелерден дадарарайн башкарып чорудуп туралар. Оларга күрүненин муң-муң рубль өртөктөг эр-баранынын айткан черлеринде чедирин дагып турар, а ол даал-ган чозаачылар чогуур «й-шанза» болгаш ак-сеткилдиг-биле күүсөдүш туралар.

Мичала-даа чозаачыларын шыч-ты, ак-сеткилдиг өр-бүдөнгө ий-чаныс кара-салгышты, бодуңду ху-зунда өчүтүп байдар соруга-биле сөөртүп чоран чүгүн оордап, күрү-не болгаш чоңа улуг йогаралдар-ны чедирерилдиз-даа ойталаан, хар-ын-даа ак-сеткилдиг, шычы чоза-ачыларын адын бужартадырар безин кытпас кижилер тургузар.

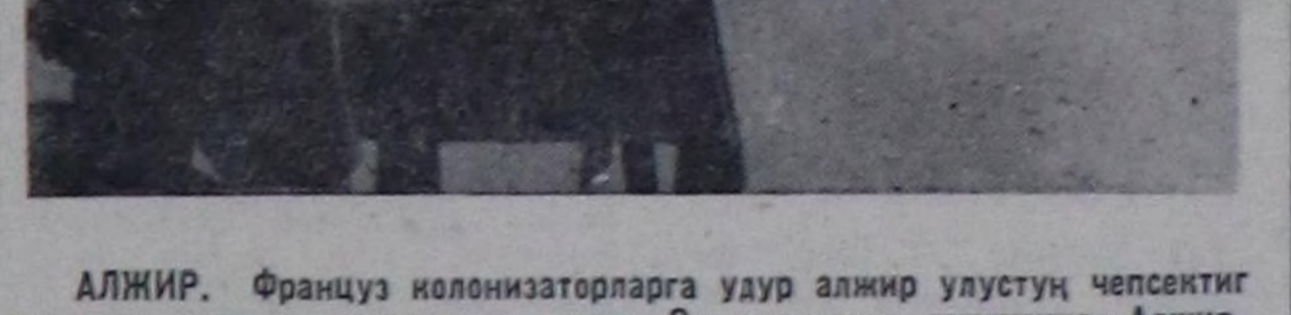
Алжирде тулчушкуннар

ПАРИЖ. (СЭТА). Алжирден көзүп турар дыназылдары эзугаар алы-рга, сөөлгү үш хунерин дургузу-нда алжир-марокко кыргызарын районуна француз шеригер биле Алжир национал-хосталга армиязы-ның кезектериниң аразында калы-дошкун тулчушкуннар соксавайн турар.

Алжирде француз шериглериниң шавынын балтык турары болза, бугу алжир девискээрге февраль 25-тен март 3-ке чедир үениң дур-

гузунда болган тулчушкуннарын чорудулганында 600 алжирлери өлүргөн, балыглан болгаш тудуп алган. Французтарын чидириниң дугайын дынатпайн турар.

Француз шериг трибуналдар на-ционал-хосталгы демиселге илде-келейн карышкен алжир патриоттар-ны султанын ургучулуп турар. Константина шериг округунун три-буналы боо-чепсегти холга тутташ, бодунуң улузунуң демиселине ки-ришкени дээр бир алжирин шаажы-лак өлдүр деп шиткен.

АЛЖИР. Француз колонизаторларга уаур алжир улустуң чепсегит демисели чеди чыл ургучулуп турар. Ол чылдарын дургузунда Алжир-нин национал-хосталга армиязы дык улуг күш кылдыр өскөн. Фран-цуз колонизаторларын шериглерине алжир армия элээн хей удаа улуг согушкуннарын таарыштырган. ЧУРУКТА: Алжирин национал-хосталга армиязынын дайчылары миңа херээн өрөшүн турлар. Фото Ху Веяныны. Синьхуа агентилели.

Облүүскомунун Иштиа Херектер эргелелинин ажилдакчылары Сте-панниковтуң бо кара-салгыштыг бу-жар уугелин кончуг дурган бол-гаш шын илередип шыдаанар.

Степанников ам 26 харыг. Дөр-жү автоколлонга ажилда келгени-нин дургузунда ол ай санында 1200—1400 рубльден (эрги акша-биле) күдү эвес ашаны ажылдап ап турган. Өр-бүдөни улуг эвес, калды, уругу болгаш авазы — шулту 4 кижик. Бодуңун ак-сеткилдиг шычы куш-ажыл-биле Степанников чед-мечелгип, байлак чуртап болур тур-за-даа, чик кончазырак чорутуң уржундан, күрүненин өчүт-хөрөг-тизин оорлап, эш-өөрүңүң, коллек-тивин адын бужартадын, кем-херек үлдүлүшкннин кылган.

Кажан Степанниковту тудуп хо-рутудан сөөдүңе дөржү автоколло-назын коллективиниң кечигүнери оон холга алгач кижилер дуга-йында суд органынын мурунунда дилег киреринден ойталаанар.

Бодуңун чик кончаз сүрүссөң, метечи, кончаз чорутуң уржундан Кызылдын №1 чүк АТК-зынын чо-лаачы А. Автайкин база шил-чеген.

Эртек чылдын сентябрь, октя-брь айларында ол Абакадан Са-магалдайга чедир безин сөөртү ажалга турган. «Мерен» колхозта бензовоз машина чогуң ажылгап, Автайкин ол холхозка безини сөөртүп чедирин санында-ла 250

рубльди савалып ап турган. Бир эвес колхозтуң массанында акша чок апарган болза, сөөртүп келген безиниң дедир апарырга чедип, көкүк компания үенинде колхозтуң кывар, чаар материалдарга кызым-дап турарын ажылааш, боду хуу-зунда байырынын бодол, 1000 аажу рубльде меделеп алган. Кажан ол чорук илерээн сөөдүңе Автайкин-ге улур кеземче херээн күндүрге болгаш ону дүрм эзугаар шил-чеген.

Бодуңун арын-үүрүн чидиген, коллективтин болгаш эш-өөрүңүң адын бужартадырар безин ойтала-даас Степанников, Автайкин шы-каш кижилер» бистин арависта өвөш, мичала-даа оларын мыры-лай когун үзери бугу чоңун херээ дөорин уттуп болбас.

Коммунизмниң материал-техник-ти баазын чедирининиң тургу-зуп турар совет чон партиянын болгаш чазаттын доктаалдарын, шиттирлерин амдырлар ботта-дырышкан, чеди чылдын оналга-ларын хуусаа бетинде күүсөдүр дээр социалисттиг чарышты калба-тыр турар.

Чоңуң ол бедик көдүрүшкүнүң шимчөөшкнниңе шалтыктап турар Степанников, Автайкин шы-каш кижилер-биле демиседи хы-бүрү улам күштелдирер херек.

Л. ВАССЕР, А. ДОБРАЕВ, Облүүскомунун Иштиа Херектер эргелелинин килдистер эргелекчилери.

СПОРТ Финляндиянын хаак чемпионнары

ХЕЛЬСИНКИ. (СЭТА). Финляндия-га биргэ чер дээр хаак маргалда-зы болур эркен. А. Ташинен 30 км 1 шак 36 мин. 4 секундала эр-төк чемпион болган. Ийги чедер Т. Алалато — 1 шак 37 муң. 5 секундала болгаш үшкү чедер В. Ряс-кунда болгаш үшкү чедер В. Ряс-кунда — 1 шак 37 мин. 23 секунда.

15 км черге дээр көргүзүгү В. Ойкарainen болгаш В. Хуккала олар көргүскөн. Оларын каймы-дза дистанцияны 48 миң. 17 секун-да өртөк, ийледе Финляндиянын чемпионнары болганар.

15 км-ге 35 хардан өрү назы-лыларын чарыжыга Финляндия-нын аң дээр хаакчыларын бир-рөөн чоран В. Хакулинен тилээр. Херээженерин 5 км-ге чары-жыга С. Рантаан 17 миң. 14 секундала көргүскөн, тилээр. Ийги чедер М. Лехтонен — 17 миң. 35 секунда.